Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto
Erityisasiantuntija Tiina Järvinen
3.2.2023

Eduskunta
Hallintovaliokunta

Asia: HE 208/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi

Sisäministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausuntonsa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 208/2022 vp). Lausuntonaan sisäministeriö toteaa seuraavaa:

Hallituksen esityksen mukaan uuden kotoutumislain tarkoituksena on edistää kotoutumista ja hyviä väestösuhteita, ja siten vahvistaa maahanmuuttajien yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista, sekä edistää maahanmuuttajien työllisyyttä, osallisuutta, hyvinvointia ja terveyttä. Sisäministeriö tukee näitä esityksen yleisiä tavoitteita.

Sisäministeriön toimintakentän näkökulmasta kotoutuminen ja hyvät väestösuhteet tukevat yhteiskunnan sisäistä turvallisuutta ja vakautta. Maahanmuuttajien osallisuuden ja väestöryhmien välisen vuoropuhelun lisääminen ovat tärkeitä tavoitteita myös turvallisuuden ja kokonaisvaltaisen maahanmuuttopolitiikan näkökulmasta. Sisäministeriössä on tarkasteltu turvallisuuden jakautumista eri tavoin eri väestöryhmiin kuuluvien ihmisten kesken, ja havaittu että yhä useammin turvallisuushaasteet kasaantuvat tietylle pienelle joukolle. Esimerkiksi sisäisen turvallisuuden selonteon yhteydessä haavoittuviin väestöryhmiin kuuluville ihmisille tehty kysely osoitti, että moni heistä oli kokenut syrjintää ja häirintää edellisen vuoden aikana. Vastaajat nostivat esille, että jokaisella väestöryhmällä on erilaiset tarpeet ja viranomaisten tulee tukea ja auttaa erityisesti niitä, joilla on erityisiä tarpeita. Sisäministeriö pitää lakiesityksessä keskeisenä maahanmuuttajien yksilöllisten palvelu- ja tukitarpeiden huomioimista ja erityisesti niiden maahanmuuttajien tavoittamista, joiden tarve kotouttamispalveluille on suurin. Sisäministeriö tukee esityksen tavoitetta varmistaa erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden kuten kiintiöpakolaisten, maahanmuuttajanaisten ja ilman huoltajaa maassa olevien alaikäisten kotoutumisen tukeminen.

Kotoutuminen itsessään on yksilöllinen prosessi, johon jokainen maahanmuuttaja lähtee omista erilaisista lähtökohdistaan. Viranomaisten tehtävänä on huolehtia siitä, että kotoutumisen esteenä ei ole rakenteellisia prosessia hidastavia tekijöitä. Lakiesityksessä on useita uudistuksia, jotka yhtäältä lisäävät mahdollisuuksia yksilölliseen kotoutumispolkuun ja toisaalta vähentävät viranomaislähtöisiä rakenteellisia esteitä. Esimerkiksi kotoutumislain henkilöpiirin laajentaminen mahdollistaa kotoutumissuunnitelman ja kotoutumisen palvelutarpeiden arvioinnin laatimisen yhä useammalle niitä tarvitsevalle ja monikielinen yhteiskuntaorientaatio parantaa maahanmuuttajien yhteiskunta- ja työelämätietoutta. Lisäksi matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalveluiden järjestäminen edistää maahanmuuttajien kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan maahantulon syystä riippumatta.

Kotoutuminen ja osallisuutta vahvistavat toimenpiteet ennaltaehkäisevät myös osaltaan väkivaltaisen ekstremismin ja radikaloitumisen kehittymistä. Kotoutumisen edistäminen tapahtuu eri viranomaisten, järjestöjen ja toimijoiden poikkihallinnollisessa yhteistyössä. Lakiesityksellä vahvistetaan

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo.sm@govsec.fi | www.intermin.fi

monialaista yhteistyötä ja järjestöjen sekä työnantajien roolia kotoutumisessa. Ottamalla käyttöön eri toimijoiden erilaiset keinovalikoimat pystytään parhaiten tukemaan kotoutumista ja samalla vähentämään polarisaation ja vastakkainasettelun kielteisiä vaikutuksia yhteiskuntaan. Kotoutumislakiin nyt tehtävillä muutoksilla selkeytetään kotoutumiseen liittyviä viranomaisvastuita ja vahvistetaan kuntien vastuuta kotoutumisen edistämisen suunnittelussa, kehittämisessä ja seurannassa. Tämä tukee osaltaan toimenpiteiden toteutumista, yhdenvertaisuutta ja kohdentumista niitä eniten tarvitseville.

Kotoutumisen kannalta keskeiset yhteiskunnalliset kysymykset liittyvät yhdenvertaisuuden toteutumiseen, työllisyyteen ja hyvinvointiin sekä eri väestöryhmien väliseen vuorovaikutukseen ja osallisuuteen. Ne toimivat perustana hyvälle kotoutumiselle. Sisäministeriön näkökulmasta kotoutuminen ja hyvät väestösuhteet ovat myös arjen turvallisuuden perusta ja niillä on näin ollen laajat vaikutukset koko yhteiskuntaan.

Yleiset kommentit muihin lakiehdotuksiin: Maahanmuuttohallinnon henkilötietolaki

Sisäministeriö pitää perusteltuna, että ilman huoltajaa olevan oleskeluluvan saaneen lapsen edustajatoiminnassa sekä näiden ohjauksessa, suunnittelussa ja valvonnassa käsiteltävistä tiedoista säädetään laissa henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa (615/2020). Lakiehdotuksella mahdollistetaan edustajarekisterin pitäminen oleskeluluvan saaneen alaikäisen lapsen edustajista, säädetään tiedonsaantioikeuksista sekä määritellään edustajatoiminnan ohjauksen, neuvonnan ja valvonnan vastuutaho. Edustajarekisteri tulee olemaan yhtenäinen vastaanottovaiheen rekisterin kanssa, mikä helpottaa osaltaan edustajajärjestelmän valvontaa, ohjausta ja kehittämistä. Kotoutumislakiin ja maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin nyt tehtävät muutokset vahvistavat edustajatoiminnan laatua ja mahdollisuuksia puuttua toiminnassa mahdollisesti ilmeneviin haasteisiin.